

1943 - Československá armáda na východní frontě

10.11.2023 - | Vojenský historický ústav Praha

Výstavu „1943 - Československá armáda na východní frontě“ připravili historici VHÚ Praha Mgr. Tomáš Jakl a PaedDr. Jindřich Marek spolu s Martinem Žourem, poradcem ministryně obrany a předsedou správní rady Sokolovo o.p.s., ve spolupráci s kolegy z Odboru muzeí Jiřím Vodenkou, Zdeňkem Špitálíkem a Petrem Bjačkem.

Na úvod seznamují návštěvníky s tíživým ovzduším v protektorátu, které evokují prostřednictvím ohrady z prken, na níž jsou vylepeny vyhlášky regulující každodenní život protektorátních obyvatel, informující o vyhlášení stanného práva, popravách a konfiskacích majetku. S tímto stavem se naši vojáci nesmířili. Na protilehlé stěně jsou na velkoformátové mapě zobrazeny místa bojů čs. zahraniční armády v letech 1939-1943.

Po nacistické okupaci v březnu 1939 odešla řada mužů ilegálně do sousedního Polska, kde se vytvořila Čs. vojenská skupina zahraniční. Většina jejích příslušníků odplula do Francie, ze zbývajících částí vznikla po napadení Polska Česká a slovenská legie. Poté, co Rudá armáda na základě dohody s nacistickým Německem vtrhla 17. září do Polska, byla část čs. vojáků zajata a internována. Do Sovětského svazu odešlo také několik tisíc především mladých lidí z Maďarskem okupované Podkarpatské Rusi ve snaze najít lepší životní podmínky a útočiště před perzekucí. I oni skočili v Gulagu. Na výstavě lze spatřit fotografie i autentické předměty z lágrů a na již zmíněné mapě jejich rozmístění na území tehdejšího Sovětského svazu.

Expozice, nápaditě ztvárněná grafiky Andreou Bělohávkovou a Milanem Syrovým, je rozčleněna do tří tematických částí. První je věnována výstavbě čs. vojenské jednotky v Buzuluku, druhá zachycuje boj o Sokolovo a třetí osvobozování Kyjeva.

Vzhledem k tomu, že z bojů o Sokolovo a o Kyjev neexistují žádné fotografie, využili J. Marek, T. Jakl a M. Žour ve snaze zdokumentovat výzbroj a výstroj příslušníků naší jednotky fotografie ze závěrečného cvičení 1. čs. samostatného polního praporu v Buzuluku z ledna 1943, dále fotografie sovětské i německé provenience, mapy a četné archivní dokumenty. Vystaveny jsou též ruční zbraně a stejnokroje našich vojáků i jejich protivníků (například střelce z kulometu čs. polního praporu se sovětským lehkým kulometem DP nebo německého střelce z kulometu s lehkým kulometem MG 34). Výstava přináší také stručné životopisy jak významných vojenských osobností (Otakara Jaroše, Ludvíka Svobody, Heliodora Píky, Josefa Buršíka, Antonína Sochora, Richarda Tesaříka, Jana Kratochvíla) tak medailonky obyčejných vojáků.

Výstavě dominuje dioráma zachycující boj 1. roty čs. polního praporu v Sokolovu, její součástí jsou palebná postavení těžkého kulometu a protitankového děla. Vrata za obranným postavením roty symbolizují pravoslavný kostel Zesnutí přesváté Bohorodice, kde měl velitel roty por. Otakar Jaroš velitelské stanoviště ve věži kostela pozorovatelnu (v té době sloužil jako kolchozní sklad).

V závěru výstavy, příznačně nazvaném Ozvěny historie, je prostřednictvím titulů knih, fotografií z filmů, obrazů apod. zdokumentováno, jak překrucování a falšování válečné historie v desetiletích komunistického režimu způsobilo, že značná část české veřejnosti se o hrdiny od Sokolova a Kyjeva přestala zajímat nebo považovala příslušníky 1. čs. armádního sboru v SSSR, v rozporu se skutečností, za zapálené komunisty nebo jejich aktivní sympatizanty.

Podle jednoho ze spoluautorů výstavy – PaedDr. Jindřicha Marka českoslovenští vojáci dosáhli při osvobození Kyjeva v roce 1943 největšího úspěchu. Hovořil o tom v podcastu serveru Novinky.cz s redaktorem Alexem Švamberkem. Celý rozhovor si můžete poslechnout na tomto odkazu

O tom, že události roku 1943 na východní frontě byly historicky významné svědčí i to, že jeden z dílů pořadu České televize Perimetr se ve své pravidelné historické reportáži, které s odborníky z Vojenského historického ústavu Praha natáčí režisér Filip Renč, věnoval právě osvobození Kyjeva.

<https://www.vhu.cz/1943-ceskoslovenska-armada-na-vychodni-fronte>